Appendix 2 Woordsoorten en flexiecategorieën

WOORDSOORT/WOORDKLASSE
categorie op basis van morfologische/syntactische/semantische eigenschappen
GESLOTEN opsombaar/geen nieuwe leden
OPEN niet-opsombaar/nieuwe leden door woordvorming of ontlening

gesloten woordklasse	halfopen woordklassen	open woordklassen
voegwoorden voorzetsels voornaamwoorden lidwoorden	tussenwerpsels telwoorden bijwoorden	zelfstandige naamwoorden (nomina) bijvoeglijke naamwoorden (adjectiva) werkwoorden (verba)

1 Substantief

ZELFSTANDIG NAAMWOORD=SUBSTANTIEF/NOMEN (NOMINA)

soorten nomina			soortnaam	eigennaam
concreta	voorwerps-namen	persoonsnaam	*zus, bakker*	*Jan*
		dierennaam	*hond*	*Lassie*
		zaaknaam	*warenhuis*	*Delhaize*
	stofnamen		*regen, koffie*	*Fanta*
	verzamelnamen		*gebladerte*	*Alpen*
abstracta			*goedheid*	*Nederlands*

SOORTNAAM verwijst naar groep entiteiten
EIGENNAAM verwijst naar iets unieks (hoofdletter)
CONCRETA tastbaar/waarneembaar (<=> ABSTRACTA)

STOFNAMEN geen begrenzing naar vorm of hoeveelheid (geen individualiteit)
VERZAMELNAMEN (COLLECTIVUM/-A) groep gelijksoortige entiteiten die samen een eenheid vormen
TELBAAR nomen combineren met *een*, kunnen in enkelvoud en meervoud
ONTELBAAR nomen stofnamen + verzamelnamen + abstracta + eigennamen
PLURALE (PLURALIA) TANTUM alleen in meervoud: *hersenen*, *middeleeuwen*
SINGULARE (SINGULARIA) TANTUM alleen in enkelvoud: *vee*, *gevogelte*

SUBKLASSEVERSCHUIVING
binnen de soortnamen
van stofnaam naar zaaknaam — van zaaknaam naar stofnaam
van abstract naar concreet — van concreet naar abstract
binnen de eigennamen van stofnaam naar zaaknaam
van eigennaam (persoon) naar soortnaam (zaak)

WOORDGESLACHT of GENUS (GENERA)
mannelijk (masculinum); vrouwelijk (femininum) of onzijdig (neutrum)
onderscheid tussen *de*-woorden en *het*-woorden (lidwoord)
binnen de *de*-woorden onderscheid tussen de *zij*-woorden en de *hij*-woorden
CONGRUENTIE overeenkomst met persoonl./bezittel./betrekkel. voornaamwoorden
de man *die*... — *Hij* leest *zijn* boek
de vrouw *die*... — *Zij* leest *haar* boek
het geluk *dat*... — *Het* heeft *zijn* nadelen

MEERVOUDSVORMING
op '*-s*' (*tafels*) of op '*-en*' (*stoelen*) => belang voor spelling tussenklank
op '*-eren*': kleine groep nomina: *ei/kind/rund/volk*
vreemde vormen: *criteria/classici*

VERKLEINWOORD of DIMINUTIVUM (DIMINUTIVA) vorm op '*-je*' => morfofonologie
DIMINUTIVUM (DIMINUTIVA) TANTUM alleen maar in verkleinvorm: *meisje/sprookje*

NAAMVAL of CASUS: vormonderscheid volgens functie: meestal archaïsch
DATIEF naamval *ten tijde van*
GENITIEF naamval *de tand des tijds*
eigennamen (*Jans*) en soortnamen (*vaders*)

2 Adjectief

BIJVOEGLIJK NAAMWOORD of ADJECTIEF/ADJECTIVUM (ADJECTIVA)

morfologisch	kan meestal verbogen worden
syntactisch	staat meestal bij een nomen
semantisch	verwijst naar een eigenschap of hoedanigheid

CONGRUENTIE adjectief-substantief:
een *oude* man, de/die *oude* man, *oude* mannen
een *oud* vrouwtje, het/dat *oude* vrouwtje, *oude* vrouwtjes

TRAPPEN VAN VERGELIJKING	MORFOLOGISCH	OMSCHREVEN VORM
STELLENDE TRAP of POSITIEF (basisvorm)	*groot*	*elitair*
VERGROTENDE TRAP of COMPARATIEF	*groter*	*meer elitair*
OVERTREFFENDE TRAP of SUPERLATIEF	*grootst*	*meest elitair*

RELATIEF adjectief	heeft trappen van vergelijking en kan geïntensifieerd
ABSOLUUT adjectief	heeft geen trappen van vergelijking en kan niet geïntensifieerd *??een nogal/erg vierkante/ijzeren tafel*
adjectief op *-s*	in combinatie met *iets*, *niets*, *allerlei meer/minder*, *veel/weinig*: *iets groens/geks/lekkers*

ATTRIBUTIEF GEBRUIKT adjectief
als bepaling bij een nomen: een *dik* boek, een *moeilijke* vraag
PREDICATIEF GEBRUIKT adjectief
bij een koppelwerkwoord De vraag was *moeilijk*
als bepaling van gesteldheid Hij verfde de poort *groen*
BIJWOORDELIJK GEBRUIKT adjectief
als bijwoordelijke bepaling bij een werkwoord: Hij had zich *grondig* voorbereid
ZELFSTANDIG GEBRUIKT adjectief
zonder substantief maar wel elders in de zin: Hij kocht oude boeken en *nieuwe*
<=> gesubstantiveerd adjectief: De *armen* en de *rijken* worden gelijk behandeld

3 Werkwoord

3.1 Soorten werkwoorden

OVERGANKELIJK/TRANSITIEF werkwoord	altijd met lijdend voorwerp: *meenemen*
ONOVERGANKELIJK/INTRANSITIEF werkwoord	nooit met lijdend voorwerp: *meeluisteren*

WEDERKEREND of REFLEXIEF werkwoord	kan met *zich* voorkomen
TOEVALLIG	*zich wassen/scheren*
VERPLICHT	*zich vergissen/haasten*

NIET-WEDERKEREND of NIET-REFLEXIEF werkwoord: kan niet met *zich* voorkomen: *lezen*

(ON)PERSOONLIJK werkwoord	letterlijk alleen met *het* als onderwerp: *regenen/sneeuwen*

WERKWOORDELIJKE UITDRUKKING
vaste verbinding tussen een werkwoord en een ander element
aanspraak maken op iets, *de indruk hebben* dat
ZELFSTANDIG werkwoord, HULPwerkwoord, KOPPELwerkwoord => syntaxis
SCHEIDBAAR en NIET-SCHEIDBAAR samengesteld werkwoord => morfologie

3.2 Vormen van het werkwoord

VERVOEGING of CONJUGATIE	verzameling van verschillende vormen
OVEREENKOMST of CONGRUENTIE	onderwerp en werkwoordsvorm: *ik loop, jij loopt*

VERVOEGDE of FINIETE werkwoordsvorm	
AANTONENDE WIJS of INDICATIEF	*loopt, liep*
GEBIEDENDE WIJS of IMPERATIEF	bevel/verzoek: *loop*!
AANVOEGENDE WIJS of CONJUNCTIEF	wens/twijfel/onzekerheid: *moge, leve*...

NIET-VERVOEGDE of INFINIETE werkwoordsvorm			
ONBEPAALDE WIJS of INFINITIEF (NOEMVORM)	*zakken*	*beginnen*	*zien*
TEGENWOORDIG of ONVOLTOOID DEELWOORD	*zakkend*	*beginnend*	*ziend*
VERLEDEN of VOLTOOID DEELWOORD	*gezakt*	*begonnen*	*gezien*

DEFECTIEF werkwoord — heeft niet alle vormen in de vervoeging: *buikspreken*
REGELMATIG werkwoord — vervoeging volgens basispatronen (= 'ZWAK' ww)
ONREGELMATIG werkwoord
  HALF ONREGELMATIG — gedeeltelijk onvoorspelbare vervoeging
  GEHEEL ONREGELMATIG — onvoorspelbare vervoeging (= 'STERK' ww)
STAMTIJDEN of HOOFDTIJDEN van werkwoord:

stamtijden	onbepaalde wijs	onvoltooid verleden tijd	voltooid deelwoord
regelmatig	*zakken/verzakken* *leggen/beleggen*	*zakte/verzakte* *legde/belegde*	*gezakt/verzakt* *gelegd/belegd*
half onregelmatig	*lachen* *vragen*	*lachte* *vroeg*	*gelachen* *gevraagd*
geheel onregelmatig	*beginnen* *zien*	*begon* *zag*	*begonnen* *gezien*

ACTIEVE of BEDRIJVENDE VORM — onderwerp verricht de handeling
PASSIEVE of LIJDENDE VORM — onderwerp ondergaat de handeling
  Iedereen las dat boek <=> Dat boek werd door iedereen gelezen

ONVOLTOOID/IMPERFECTIEF ASPECT
  de handeling wordt van binnenuit bekeken als niet-afgerond
VOLTOOID/PERFECTIEF ASPECT
  de handeling wordt van buitenaf bekeken als afgerond geheel
  Toen hij in Leuven *studeerde*, zag ik hem vaak
    <=> ?? Hij *studeerde* in Leuven.
  ?? Toen hij in Leuven *heeft gestudeerd*, zag ik hem vaak
    <=> Hij *heeft* in Leuven *gestudeerd*

Een concrete werkwoordsvorm wordt gekenmerkt door verschillende dimensies tegelijk:

ongemarkeerd	**gemarkeerd**
[- voltooid]	[+ voltooid]
[- verleden]	[+ verleden]
[- toekomstig]	[+ toekomstig]
[- passief]	[+ passief]

onvoltooid	**tegenwoordig**		ONVOLTOOID TEGENWOORDIGE TIJD (o.t.t.) PRESENS	**actief**	koopt
				passief	*wordt* gekocht
		toekomstig	ONVOLTOOID TEGENWOORDIG TOEKOMENDE TIJD (o.t.t.t.) FUTURUM	**actief**	*zal* kopen
				passief	*zal worden* gekocht
	verleden		ONVOLTOOID VERLEDEN TIJD (o.v.t.) PRETERITUM/IMPERFECTUM	**actief**	kocht
				passief	*werd* gekocht
		toekomstig	ONVOLTOOID VERLEDEN TOEKOMENDE TIJD (o.v.t.t.)	**actief**	*zou* kopen
				passief	*zou worden* gekocht
voltooid	**tegenwoordig**		VOLTOOID TEGENWOORDIGE TIJD (v.t.t.) PERFECTUM	**actief**	*heeft* gekocht *is* gebleven
				passief	*is* gekocht*
		toekomstig	VOLTOOID TEGENWOORDIG TOEKOMENDE TIJD (v.t.t.t.) FUTURUM EXACTUM	**actief**	*zal hebben* gekocht *zal zijn* gebleven
				passief	*zal zijn* gekocht*
	verleden		VOLTOOID VERLEDEN TIJD (v.v.t.) PLUSQUAMPERFECTUM	**actief**	*had* gekocht *was* gebleven
				passief	*was* gekocht*
		toekomstig	VOLTOOID VERLEDEN TOEKOMENDE TIJD (v.v.t.t.)	**actief**	*zou hebben* gekocht *zou zijn* gebleven
				passief	*zou zijn* gekocht*

4 Telwoord

TELWOORD of NUMERALE (NUMERALIA)
  BEPAALD HOOFDTELWOORD — precies bepaalde hoeveelheid
    een, twee, ..., honderd, duizend, ..., beide, allebei
ONBEPAALD HOOFDTELWOORD — niet precies bepaalde hoeveelheid
    veel, hoeveel, zoveel, weinig, meer, minder, meest, minst

BEPAALD RANGTELWOORD — precieze plaats in rangorde
    eerste, tweede, ..., duizendste

ONBEPAALD RANGTELWOORD geen precieze plaats in rangorde
hoeveelste, zoveelste, middelste, laatste, volgende

ATTRIBUTIEF GEBRUIKT telwoord: bij een nomen
mijn *twee* boeken, mijn *tweede* boek, *allebei* mijn boeken
PREDICATIEF GEBRUIKT telwoord
mijn banden zijn *allebei/beide* lek
ZELFSTANDIG GEBRUIKT telwoord: het verzwegen nomen kan worden teruggevonden
Heb je honden? Ik heb er *drie*. Los de eerste oefening op en *de laatste*
iets *in vieren* scheuren, *met z'n zessen*

5 Voornaamwoord

VOORNAAMWOORD of PRONOMEN (PRONOMINA)

REFERENT zelfstandige entiteit in de werkelijkheid waarnaar het pronomen verwijst
ANTECEDENT uitdrukking in dezelfde of een voorafgaande zin die naar dezelfde referent verwijst als het pronomen
De lerares zei dat *ze* de taken zo snel mogelijk zou verbeteren
Jij mag ook vertrekken.

5.1 Persoonlijk voornaamwoord

PERSOONLIJK VOORNAAMWOORD of PRONOMEN PERSONALE
BESCHEIDENHEIDSMEERVOUD in wetenschappelijke teksten om het *ik* op de achtergrond te houden

getal	persoon	onderwerpsvorm		voorwerpsvorm	
		vol	gereduceerd	vol	gereduceerd
enkelvoud	1°	*ik*	*'k*	*mij*	*me*
	2°	*jij/u/(gij)*	*je/(ge)*	*jou/u*	*je*
	3°	*hij/zij/het*	*ie/ze/'t*	*hem/haar/het*	*'m/ze/d'r/'r/'t*
meervoud	1°	*wij*	*we*	*ons*	–
	2°	*jullie/u/(gij)*	*(ge)*	*jullie/u*	–
	3°	*zij*	*ze*	*ze/hen/hun*	–

5.2 Bezittelijk voornaamwoord

BEZITTELIJK VOORNAAMWOORD of POSSESSIEF PRONOMEN

getal	persoon	bijvoeglijk	zelfstandig
enkelvoud	1°	*mijn/m'n*	*mijne(n)*
	2°	*jouw/je, uw*	*jouwe(n), uwe(n)*
	3°	*zijn/z'n, haar/d'r/'r*	*zijne(n), hare(n)*
meervoud	1°	*ons/onze*	*onze(n)*
	2°	*jullie/je, uw*	*uwe(n)*
	3°	*hun*	*hunne(n)*

5.3 Wederkerend en wederkerig voornaamwoord

getal	persoon	korte vorm	lange vorm
enkelvoud	1°	*me/mij*	*mezelf/mijzelf*
	2°	*je, u/zich*	*jezelf, uzelf/zichzelf*
	3°	*zich*	*zichzelf*
meervoud	1°	*ons*	*onszelf*
	2°	*je, u/zich*	*jezelf, uzelf/zichzelf*
	3°	*zich*	*zichzelf*

WEDERKEREND VOORNAAMWOORD of REFLEXIEF PRONOMEN
u hebt u vergist <=> *u heeft zich* vergist
Ik heb me(zelf) ook gewassen <=> ik heb me(*zelf) gehaast/vergist

WEDERKERIG/WEDERZIJDS VOORNAAMWOORD of RECIPROOK PRONOMEN

	ZELFSTANDIG	BIJVOEGLIJK
neutraal	*elkaar*	*elkaars*
spreektaal	*mekaar*	*mekaars*
schrijftaal	*elkander*	*elkanders*

5.4 Aanwijzend en onbepaald voornaamwoord

AANWIJZEND VOORNAAMWOORD of DEMONSTRATIEF PRONOMEN
- ZELFSTANDIG *degene, diegene, datgene*
- BIJVOEGLIJK *dergelijk(e), soortgelijk(e), zelf*
- ZELFSTANDIG/BIJVOEGLIJK *deze, dit, die, dat, zo'n, zulk(e)*
  de-/het-/die-/dat-/ditzelfde, een/deze zelfde
- BUITENTEKSTELIJK of DEIKTISCH verwijswoord
- BINNENTEKSTELIJK of ANAFORISCH verwijswoord

ONBEPAALD VOORNAAMWOORD of INDEFINIET PRONOMEN
- ZELFSTANDIG *iedereen, alles, allemaal, (n)iemand, (n)iets*
- ZELFSTANDIG/BIJVOEGLIJK *elk(e), ieder(e), al(le), enkele, sommige, wie/wat... ook, ...*

5.5 Vragend, betrekkelijk en uitroepend voornaamwoord

VRAGEND VOORNAAMWOORD of INTERROGATIEF PRONOMEN
- ZELFSTANDIG *wie, wat*
- ZELFSTANDIG/BIJVOEGLIJK *wat voor (een), welk(e)*

BETREKKELIJK VOORNAAMWOORD of RELATIEF PRONOMEN
- *het*-antecedent *dat, wat*
- *de*-antecedent *die, wie, wiens*

UITROEPEND VOORNAAMWOORD of EXCLAMATIEF PRONOMEN
- *wat een* ellende!
- vrag. vnw en bw gebruikt om uitroep in te leiden: *Hoe* durf je!
  Wie had dat verwacht!

6 Bijwoord

BIJWOORD of ADVERBIUM (ADVERBIA)

bij werkwoord	zich *behoorlijk* vervelen	bij bijwoord	*behoorlijk* vaak
bij adjectief	*behoorlijk* diepe putten	bij kwantor	*behoorlijk* veel

7 Voorzetsel

VOORZETSEL of PREPOSITIE

bij een nominale constituent	*voor* (de deur)
bij een voorzetselconstituent	*voor* (na de wedstrijd)
bij een bijzin	*voor* (wanneer je honger krijgt)

8 Voegwoord

VOEGWOORD of CONJUNCTIE verbindt twee zinnen in relatie van
- NEVENSCHIKKING *en, of, maar, ...*
- ONDERSCHIKKING *dat, of, omdat, voordat, hoewel, ...*

9 Lidwoord en tussenwerpsel

LIDWOORD of ARTIKEL	BEPAALD lidwoord	*de/het*
	ONBEPAALD lidwoord	*een/0*
CATEGORIAAL gebruik	verwijst naar de hele categorie	
	De leeuw is de koning der dieren	
	Een leeuw/leeuwen eet/eten vlees	
TUSSENWERPSEL of INTERJECTIE	klanknabootsend (*haha*)	
	emotief (*verdorie*)	
	situationeel (*nietwaar*)	